

αυτοκρατείρας δὲν εἶχον ἀκόμη κατορθώσει νὰ καταβάλωσιν αὐτήν.

Πιθανῶς δὲ ἡ Εὐδοκία κατέλιπε τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῶν ἐτῶν 441 καὶ 444¹.

[Ἐπεικὴ συνέχεια].

ΔΥΟ ΣΧΟΙΝΟΒΑΤΑΙ

Ἡ νύξ ἦτο λαμπρὰ καὶ κατάστερος. Κόσμος πολὺς συνώθειτο εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐτελεῖτο ἡ πανήγυρις, ἀλλ' ἡ συρροὴ ἦτο κατ' ἐξοχὴν μεγάλη πρὸ τοῦ παραπήγματος τῶν παλαιστῶν, παρὰ τὸ ὅσοιον ὄλοιον αὐτοσχέδιοι καταλόκοι καὶ καπνίζοντες φανοὶ ἐφώτιζον τὴν πρὸ μικροῦ ἀρξαμένην παράστασιν. Τέσσαρες παχυτράχηλοι καὶ πρόστυχοι ἀθληταί, περιστρέφοντες τὰ ἐντὸς ῥυπαρῶν καὶ ποικιλοχρῶν στενῶν θεατρικῶν ἐνδυμάτων κεκλεισμένα χονδρά των μέλη, καὶ κωσμημένους ἔχοντες τοὺς πόδας καὶ τοὺς καρπούς τῶν χειρῶν διὰ μανιζίων ἐκ γουναριοῦ, ἦσαν ἐν γραμμῇ παρατεταγμένοι πρὸ τοῦ ἐξωγραφημένου παραπετάσματος, ὅπου παρίστανε τὰ κατορθώματά των. Ἰσταντο ἐκεῖ μὲ τὸ μέτωπον πρὸς τὰ κάτω, μὲ τὰς κνήμας ἀνοικτάς, μὲ τοὺς εὐτόνους καὶ μυῶδεις τῶν βραχίονας ἐσταυρωμένους πρὸ τοῦ στήθους. Πλησίον δ' αὐτῶν ὁ διδάσκαλος τῆς ξιφασίας, ἀρχαῖος ὑπαξιωματικὸς, μυστακοφόρος καὶ ραικοπότης σφιγκτὰ περιεζωσμένος καὶ φέρων ἀπεικάσμα καρδίας ἐξ ἐρυθροῦ ἐριούχου ἐπὶ τοῦ δερματίνου ἐπιστηθίου του, ἐπερείδατο ἐπὶ ζεύγους ξιφῶν ἐστρογγυλωμένων κατὰ τὴν ἄκραν. Παρίστατα ἐκεῖ καὶ ἀθλητικὴ γυνὴ ἔχουσα βρόδον ἐμπεπλεγμένον ἐν τῇ κόμῃ καὶ φοροῦσα ἐπὶ τῆς χορεῦτικῆς αὐτῆς βραχίσιας ἐσθητικῆς ἀνδρῶν ἐπανωφύριον κεκοιθωμένον ἕνα προφυλάσσηται ἀπὸ τῆς ὑγρασίας τῆς νυκτός. Ἡ γυνὴ ἐκείνη ἐκρότει τὸ κύμβαλον καὶ ἐκτύπα συγχρόνως καὶ τὸ μέγα τύμπανον μανιῶδῃ κάμουσῃ συναυλίαν πρὸς τοὺς ἤχους τριχόρου πάλλας, αἰωνίως καὶ ὀχληρῶς ἐπαναλαμβάνομένης, ἣν διὰ τοῦ κλαρινέττου διέστρεφε τυφλὸς τις γέρον. Ὁ δὲ διευθυντὴς τῆς ὅλης ταύτης ἱστορίας μὲ Ἡράκλειον ἀνάστημα καὶ κακοῦργον ὄψιν, περιεζωσμένην ἔχον διὰ κοκκινωβαφοῦς περισκελίδος τὴν τεραστίαν αὐτοῦ κοιλίαν, ἀληθινὴν κοιλίαν Σειληνοῦ, ἀκαταπύστως ἐβρυχάτο δίδων δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὰς διαταγὰς του Ἀναμιχθεὶς καὶ ἐγὼ πρὸς τὸν συρφετώδη ὄχλον τῶν ἀθλητῶν καὶ πρὸς τὸν χεῖμαρρον τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν γυναικῶν τῶν τριόδων μετὰ σιχχασίας ἐθεώμην τὸ

1. Ὁ Κεδρήνῳς I, 601, λέγει μάλιστα ὅτι μετέβη ἡ Εὐδοκία εἰς Ἱερουσαλὴμ μόλις κατὰ τὸ 42 ἔτος τοῦ Θεοδοσίου, ἧτοι τῷ 450, τοῦθ' ὅπερ εἶνε ἐσφαλμένον. Τὴν δ' αὐτὴν χρονολογίαν ἔχει καὶ ὁ Ζωναρᾶς. Δυστυχῶς δὲ περὶ ταύτου στεροῦμεθα εἰδησέων τῶν συγχρόνων Βυζαντινῶν, ἐπειδὴ τοῦ μὲν Θεοδορητοῦ ἡ ἱστορία τελευταῖα ἐν ἔτει 429, τοῦ δὲ Σωκρατοῦς καὶ Σωζομένου πρὸ τοῦ 439. Ὁ δὲ συνεχιστὴς αὐτῶν Εὐάγγελος (431—594) δὲν παρέχει χρονολογίας.

ταπεινὸν ἐκεῖνο θέαμα, ἐσχάτην καὶ ἐλεεινὴν διαστροφήν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

Αἴφνης εἰσῆλθεν ἡ μουσικὴ καὶ τὸ θέατρον ἐξερράγη εἰς γέλωτας. Εἶχε φανῆ ὁ γελωτοποιός.

Ἐφόρει τὴν συνήθη ἐνδυμασίαν τοῦ ἐπαγγελλομένου του βραχὺ δηλαδὴ φόρεμα καὶ πεποικιλμένας περικνημίδας ὅπως οἱ χωρικοὶ εἰς τὰ κωμικὰ μελοδραμάτα, μέγαν τρίγωνον πῆλον ἐριμῆνον πρὸς τὰ ὀπίσω, μὲ χρυσαλλίδα εἰς τὸ ἄκρον.

Ἦτο νεώτατος, φεῦ! ἀλλὰ τὸ καταλευρωμένον πρόσωπόν του ἦτο σεσημασμένον διὰ τοῦ στίγματος τῆς πονηρίας καὶ τῆς ἀκολασίας. Σταθεῖς ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ καὶ ἀνοιξας βλακωδῶς τὸ στόμα ἐπέδειξε τὰ αἱματοστάζοντα οὐλά του παντελῶς ἔρημα ὀδόντων. Ὁ διευθυντὴς τὸν ἐλάκτισεν εἰς τὰ ὀπίσθια.

— Ἐμπρός, τῷ λέγει ἡσύχως.

Τότε ἤρχισεν ὁ γνωστὸς πατροπαράδοτος διάλογος ὁ ὑπὸ κολαφισμάτων διακοπτόμενος, μετὰ τὴν τοῦ σχοινοβάτου διευθυντοῦ καὶ τοῦ γελωτοποιοῦ του, καὶ δλόκληρον τὸ θέατρον ἀνεκάγχασεν ἐνώπιον τῆς τελευταίας ταύτης ἀπληξείας τῆς κλασικῆς κωμωδίας τῆς μεταπεσοῦσῆς ἀπὸ τῆς θεατρικῆς σκηνῆς εἰς τὰ σχοινοβάτικα παραπήγματα. Τὸ ἀπειρόκαλον ἐκεῖνο τοῦ γελωτοποιοῦ κωμικὸν ἐνόμιζες ὅτι εἶναι ἀκόλασός τις ἢ τῆς θαυμασίας εὐφυλολογίας τοῦ Μολιέρου. Ἀνέπτυξε λοιπὸν ὁ γελωτοποιὸς τὸ ἀνάθαρτον πνεῦμά του, ῥίπτων καθ' ἐλάχιστην στιγμήν ἀνά μίαν ἀκόλαστον ἀστείότητα, ἀνὰ ἐν βωμολοχικὸν λογοπαίγνιον, πρὸς τὸ ὑποκρινόμενος αἰδημοσύνην ὁ κύριός των ἀπῆντα διὰ κτυπημάτων. Ἄλλ' ὁ ἐπιδέξιος ἀνθρωπίκοις, ἐξείχε κατὰ τὴν τέχνην τοῦ νὰ δέχεται ἀστείως τὰ κτυπήματα. Οὐκυσίως ἐκύρτωνεν εἰς τόσον τὸ σῶμά του ὑπὸ τὴν ὄθησιν τοῦ λακτίσματος καὶ ἀφ' οὗ ἤθελε λάβει ἐπὶ τῆς δεξιᾶς παρειᾶς ἰσχυρὸν κόλαφον, ἀμέσως ἐφούσκωνε τὸ πρόσωπόν του διὰ τῆς γλώσσης καὶ ἤρχιζε νὰ κλαυθμηρίζῃ ἕως οὗ νέον κολάφιμα ἤθελε μεταφέρει τὸ περηντὸν οἶδημα εἰς τὴν ἀριστερὰν παρειάν. Καὶ ἔπιπτον ἐπ' αὐτοῦ πυκνὰ ὡς ἡ χάλαζα τὰ κτυπήματα, ὑπὸ δὲ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν ἀπεσπῶντο εἰς τὰ πέριξ τὸ ἄλευρον τοῦ προσώπου του καὶ ἡ κοκκινὴ κόκινος τῆς φωνῆς του καὶ περιέβαλλον ὡς ἐν κύκλῳ λευκῆς καὶ ἐρυθρᾶς νεφέλης τὴν ἀηδῆ του ὄψιν. Τέλος, ἐξήντησεν πάντας τοὺς πόρους τῆς ταπεινῆς αὐτοῦ χυδαίωπραχίας, γελωτὸς συστροφῆς τοῦ σώματος, παραδόξως μορφοσμοῦς τοῦ προσώπου, προσωπιόσης ψευδῶν πόνων, αἰφνιδίως κατὰ γῆς πτώσεις, καὶ ἔφρασεν ἡ στιγμή, καθ' ἣν ὁ κύριος τοῦ θεάτρου θεωρήσας ὅτι πολὺ εἶχε διαρκέσει ἡ δικασέδασις τοῦ κοινοῦ, τὸν ἀπέπεμψε διὰ τελευταίου ζεύγους ραπισμάτων.

Ἡ μουσικὴ ἤρχισε τότε καὶ πάλιν, μετὰ τὴν σαύτης δὲ δυνάμεως, ὥστε ἔτρεμον τὰ ἐξωγραφημένα παραπετάσματα. Ὁ γελωτοποιὸς λαβὼν τὰ

δύο πληκτοα ενός τυμπάνου εκεί που κειμένου, ανέμιζε θορυβώδη και θριαμβικὴν σειρὰν ξηρῶν και βροντωδῶν ἤχων εἰς τοὺς βομβαρδισμοὺς τοῦ μεγάλου τυμπάνου, εἰς τοὺς κεραυνοὺς τῶν κυμβάλων και εἰς τοὺς ἐξόχως διαπεραστικούς φλόγους τοῦ κλαριέττου. Ὁ ἀρχισχοινοβάτης, βρυχώμενος και πάλιν ἀνήγγειλεν ὅτι ἐμελλεν ἐκ νέου νὰ ἀρχίσῃ ἡ παράστασις, και ὡς σύνθημα ἐρριψεν εἰς τοὺς συντρόφους του τρία ἢ τέσσαρα παλαιὰ χειρόκτια τῆς ξιφασίας. Τὸ πλῆθος ἤρχισε νὰ διακλύηται και μετ' οὗ πολὺ μικρὸς μόνον ὄμιλος περιέργων εἶχε μείνει πρὸ τοῦ ἐρήμου παραπήγματος.

Ἡτοιμαζόμεν νὰ ἀπέλθω, ὅτε παρετήρησα πολὺ πλησίον μου, γραίαν γυναῖκα μετὰ παραδόξου ἐπιμονῆς ἀτενίζουσαν ἀκόμη εἰς τὰς κενωθεῖσας σακίδας, τὰς ὁποίας ἐξηκολούθουν νὰ φωτίζωσιν οἱ αἱματόχροοι φανοί. Ἐφόρει τὸ λευκὸν σκούφωμα τῶν πτωχῶν γυναικῶν τοῦ λαοῦ και τὸ ὄλον τῆς ὄψεως και τῆς ἐνδυμασίας της ἐδείκνυεν ἀγαθὴν και τιμίαν γυναῖκα. Σκεπτόμενος τί ἄρα ἰσχυρὸν ἐλατήριο νὰ τὴν ἔκαμνε νὰ μὴν ἐκεῖ ἀκίνητος, ἤρχισα μετὰ πλειοτέρας προσοχῆς νὰ τὴν παρατηρῶ και εἶδον ὅτι ἦταν θαυμάσιος οὐκ ὀφθαλμοῖ της και ὅτι αἱ χεῖρές της, ἄς ἐσαύρωμεν ἐπὶ τοῦ στήθους, συνεσπῶντο ἐξ ἀπελπισμοῦ.

— Τί ἔχεις; τῆ λέγω πλησιάσας και αἰσθανθεῖς συμπάθειαν πρὸς αὐτήν.

— Τί ἔχω, καλέ μου κύριε; ἀνεκράξεν ἡ γραία κλαίουσα. Διεγομένη πρὸ ὀλίγου, ἀπὸ αὐτὴν τὴν πανήγυριν κατὰ τύχην. . . ὦ! ὄλωσ δι' ὄλου κατὰ τύχην, σὰς βεβαιῶ, διότι δὲν εἶναι πλέον ἡ καρδιά μου διὰ διασκεδάσεις. . . διεγομένη ἀπὸ τὸ ἄθλιον αὐτὸ παραπήγμα, ἀνεγνώρισα τὸ παιδί μου, κύριε, τὸ μονακρὶό μου παιδί. . . Εἶναι ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἔδερν! . . . Εἶναι ἡ λύπη ὅλης τῆς ζωῆς μου. . . Δὲν ἤξευρα τί εἶχεν ἀπογίνει, ἀπὸ τὸν καιρὸν, ὅπου ὁ κακόμοιρος ὁ ἄνδρας μου τὸ εἶχε στείλει εἰς ἓν πλοῖον. . . Τὸ εἶχομεν βάλει, κύριέ μου, εἰς ἓνα σιδηρουργὸν και ἐκεῖ ἔκλεψε. . . τὸ δυστυχισμένο, τὸ παιδί δύο τιμίαν ἀνθρώπων. Ἐγὼ θὰ τὸ ἐσυγχωροῦσα. . . εἶμαι μητέρα, βλέπετε, και αἱ γυναῖκες συγχωροῦν. . . Ἀλλὰ ὁ πατέρας του, ὅταν ἤλθαν και τοῦ εἶπαν ὅτι ἔκλεψεν ὁ υἱὸς του ἤγχε νὰ τρελλαθῇ! . . . Ἀπ' αὐτὸ ἀπέθανεν ὁ κακόμοιρος! Ἀπὸ τότε δὲν τὸ εἶχα ξαναἰδῆ. Εἶναι τώρα πέντε χρόνοι, δὲν εἶχα εἰδῆναι και ἔλεγα ποῖος ἤξεύρει ἴσως τὸ εἰδῆθωσεν ἡ δυστυχία. . . Και τώρα δά, τὸ εἶδα ἐκεῖ. . .

Και ἔκλαιεν ἀρθῶνως ἡ γραία και τὰ δάκρυά της ἐτάρασσαν τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν ὠμίλει πλέον πρὸς ἐμὲ, δὲν ὠμίλει πρὸς τοὺς πέριξ ἰσταμένους, ὠμίλει πρὸς τὸν ἑαυτὸν της και πρὸς τὸν πόνον της, ἦτο ὀδυνηρὸς μονόλογος!

— Αὐτὸς, ὁ Ἀνδρέας μου, ποῦ τὸν ἔθρεψα μὲ

τὸ γάλα μου, νὰ καταντήσῃ σχοινοβάτης! . . . Αὐτὸς, ποῦ τὸν ἔτωσα ὅταν εἶχεν ἀρρωστήσει μικρὸς — ἦτο τεσσάρων ἐτῶν — νὰ γείνη παλιάρης! Αὐτὸς, τὸ ὄραϊο τὸ παιδάκι, ποῦ ὑπερηφανεύομεν δι' αὐτὸ και τὸ ἐθαύμαζαν οἱ γείτονες, ὅταν ἦτο μικρὸ μικρὸ και ἐκυλίετο γυμνὸ εἰς τὰ γόνατά μου και ἐκρατοῦσε τὸ ποδαράκι του μὲ τὸ χέρι! . . .

Ἄφρη; ἡ γραία εἰς τὴν ὀδυνηρὰν αὐτὴν στιγμήν τοῦ μονολόγου της παρετήρησεν ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι ἤρχισαν βλαμηδὸν νὰ μάς περιστοιχίζωσι λαβόντες περιέργειαν ἀπὸ τὴν ὄμιλιαν της τὴν παράφορον. Ἐρριψεν ἐπ' αὐτῶν βλέμμα ἐκπλήξεως, καθὼς ὅταν τις ἀφρησ ἐγείρεται ἀπὸ βαθύτατον λήθαργον: μὲ ἀνεγνώρισεν, ἐμὲ ὅστις τὴν εἶχον κατὰ πρῶτον ἐρωτήσει και ὠχρίασα.

— Τί σὰς ἔλεγα; ἐπιθύρισε. Ἀφήστατέ με νὰ περᾶσω!

Και ἀποτόμως μὲ εἰς της βίαιον κίνημα ἀποθήσασα τοὺς πάντας, ἀπεμακρύνθη, σπεύδουσα, και μετ' ὀλίγον ἐχάθη εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτός.

Ἡ συνάντησις αὐτὴ, μοι εἶχεν ἐμποιήσει βαθυτάτην αἰσθησιν: συνεχῶς μοι ἤρχετο εἰς τὸν νοῦν ἡ γραία ἐκεῖνη και ἔκτοτε ὅταν τύχῃ νὰ ἴδω ἔλασινόν τι και ἐξυτελειούμενον πλάσμα — τὴν ποταπὴν γυναῖκα τὴν παραφυλάττουσαν εἰς τὴν γωνίαν ἑνὸς δρόμου, σύρουσαν τὴν μακρὰν και ἀνοικτόχροον μεταξίνην ἐσθῆτά της εἰς τὴν λάμπιν τοῦ φωταερίου, ἢ τὸν ἄθλιον και ἄεργον ἀλήτην κευκρωμένον ὑπὸ τῆς μέθης και τῆς κραιπάλης ἐπὶ τοῦ θρανίου ἑνὸς καφενεῖου και κύπτοντα τὸ πρᾶσινόχροον πρόσωπόν του πρὸς τὸ ποτήριον τοῦ ἀψιθίου — συλλογίζομαι μετ' αἰσθηματος βαθείας λύπης ὅτι και τὰ πλάσματα ἐκεῖνα ὑπὴρξάν ποτε παιδία και ὅτι ὑπεμειδίασαν και ἐκεῖνα χαροπὰ τὸ παιδικὸν μειδίωμα εἰς τὴν ἀγκάλην περιημένης μητρός!

Συνέβη δὲ ὄχι πολὺν χρόνον μετὰ τὴν συνάντησιν ἐκεῖνην — ἄς μὴ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς τὸ πότε — νὰ μὲ παρασύρῃ τις τῶν φίλων εἰς ἓν τῶν ἀροατηρίων τῆς Βουλῆς, ἵνα παρευρεθῶ εἰς μίαν συνεδρίασιν, ἣτις προελέγετο ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς τί νομοσχέδιον ἐσυζητεῖτο τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην, ἤξεύρω μόνον ὅτι ἐπνελαμβάνετο και τότε μία τῶν συνήθων και στεροστυπῶν παραστάσεων, τῶν ὁποίων τὸσάκις παρεστήμεν θεαταί. . . Πολιτευτῆς τις ἀνήκων πρότερον εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν, τότε δὲ προαλειφόμενος εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ποθητὸν τοῦ ὑπουργοῦ χαροφυλάκιον, ἐμελλε νὰ λάβῃ τὸν λόγον και νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν καταπάτησιν δὲν ἤξεύρω τίνος ἐλευθερίας, ἢ ἄλλοτε μετὰ θάρρους και τόλμης θαυμαστικῆς εἶχε παρασταθῇ ὁ θερμοὺς συνήγορος. Και τότε πάλιν ὁ μνηστὴρ τῆς ἐξουσίας ἐπρόκειτο νὰ ποδοπατήσῃ τὰς φιλοπάτριδας ὑποσχέσεις τοῦ δημοεγέρτου. Αἱ γινῶμαι ἦσαν διηρημέναι, ἡ πλειοψηφία ἀμφίβολος και ἐκ τοῦ λόγου τοῦ

πολιτευτοῦ ἐκείνου ἐξηρτάτο ἢ μέλλουσα πολιτική του τύχη. Ὅθεν οἱ νομοθέται εὐρίσκοντο πάντες εἰς τὰς θέσεις των, ἢ δὲ Βουλὴ δὲν ὠμοῖαζεν, ὅπως συνήθως, πρὸς τὰς ταραχωδῶν μαθητῶν, εἰς οὓς ἀδυνατεῖ νὰ ἐπιβληθῇ ὁ πρωτόσχυλος. Τὰ δωμάτια πρέπει νὰ ἦσαν κενὰ καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἀντιπρόσωποι οἱ κατέχοντες τὰ δύο κέντρα δὲν κατεγίνοντο τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὴν ἰδιαιτέραν των ἀλληλογραφίαν.

Ὁ ρήτωρ ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα. Ἡ φυσιογνωμία του εἶχε τὸν κοινὸν ἐκείνων τύπον μακρολόγου καὶ σοφιστικῆς δικηγορίας· ἐφαίνετο ἡ ἰταμότης εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ τὰ χεῖλη του ἦσαν τόσον ὑπέρογκα, ὥστε ἐνόμιζες ὅτι τὰ εἶχε μεγαλώσει ἢ κατάχρησις τοῦ λόγου. Ἐφυλλομέτρησε κατὰ πρότον μὲ ὕψος σπουδαίου ἀνθρώπου σωρὸν ἐγγράφων, ἔπιεν ὀλίγον ὕδωρ, ἔλαβε στάσιν ἀξιόπρεπτην, ἔπειτα δὲ ἤρχισε νὰ ἀπαγγέλλῃ λόγον ἐστερημένον νοήματος, μὲ τὴν ἀηδῆ ἐκείνην περὶ τὸ λέγειν δικανικὴν εὐχέρειαν, κάμων κατάχρησιν ἀοριστολογιῶν καὶ λέξεων ἀφηρημένων καὶ τετορευμένων, παραθέτων ὡς ἐν μωσαϊκῶ φράσεσι ἐκ τῶν προτέρων παρεσκευασμένας. Κολακευτικὸς ψιθυριστὸς ὑπεδέχθη τὸ τέλος τοῦ προοιμίου, διότι ὁ κόσμος ἐν γένει καὶ ὁ πολιτικὸς κόσμος ἰδιαιτέρως κάμνει πάντοτε ἐπίδειξιν τῆς διεστραμμένης αὐτοῦ καλαισθησίας ὅταν ἀκούῃ παρομοίους ῥητορικοὺς λόγους. Ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς ἐπιδοκιμασίας ταύτης ὁ κομψὸς ρήτωρ εἰσήλθε τότε πλεσιςτίως εἰς τὸ κύριον θέμα τοῦ λόγου του καὶ ἀναιδῶς ἐτόνισε τὴν καλινωδίαν του. Οὐδεμίαν ἐκ τῶν προτέρων γνωμῶν του ἀπρηνεῖτο, πρὸς οὐδεμίαν τῶν πράξεων του ἀπετάσσετο, θὰ εἶναι πάντοτε φιλελεύθερος, ἐφωνάσκει τύπτων διὰ τοῦ γρόντου τὸ στήθος του, ἀλλ' ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ὡς καλὸν χθὲς ἠδύνατο νὰ εἶναι ἐπιβλαβὲς σήμερον, ἢ ἐκείθεν τῶν Ἄλπεων ἀλήθεια, ἠδύνατο νὰ εἶναι ψεῦδος ἐνεῦθεν τῶν Ἄλπεων. Κατερχάτο ἢ ἀντιπολιτευσίαι τὴν μακροθυμίαν τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ ἐτρόμαζεν ἔπειτα τὴν Βουλὴν, ἐλάμβανεν ὕψος προφῆτου, ἤσραπτεν, ἔφθασε μάλιστα εἰς τὸ νὰ μεταχειρισθῇ καὶ λυρικά στοιχεῖα ἐν τῷ λόγῳ του ἐπαναλαμβάνων Κικερωνεῖους μεταφορὰς καὶ παραβάλλων ἀλληλοδιαδόχως ἐν τῇ φράσει τὴν πολιτικὴν του πρὸς πηδαλιούχον, πρὸς ἀτίθασσον ἵππον καὶ πρὸς λαμπάδα φαεινήν. Ἡ τόση δὲ ποίησις ἦτο φυσικὸν νὰ ἐντείνῃ πολὺ τὴν ἐπιτυχίαν· ὅθεν τριπλοῦν ἐν ῥυθμῷ χειροκρότημα ἐχαίρετίσε τὸν ρήτορα, ἐγρύλλισε δὲ ἢ ἀντιπολιτευσίαι προαισθανομένη τὴν ἦτταν. Βίαιαι τότε διακοπαὶ ἐξεργάγησαν, μανιώδεις κραυγαὶ ὑπεμίμησκαν εἰς αὐτὸν τὸν παρελθόντα βίον του καὶ ἔρριπτον πρὸς αὐτὸν κατὰ πρόσωπον ὡς ἐσχάτην ὕβριν τοὺς ἄλλοτε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου προσηθέντας λόγους. Ἐκείνος οὐδαμῶς ἐταράχθη, ἀλλὰ περιέφραεν ἀπὸ τοῦ βήματος βλέμμα περιφρονήσεως πρὸς τοὺς διακόπτοντας, τὸ ὁποῖον ἀ-

ρίστην ἐναποίει εἰς τοὺς νέους θιασώτας ἐντύπων. Τότε δὲ νέα εὐχὴ ἠκούσθησαν καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ ρήτορος ἐπεράνη μειδιάματα εὐχαριστήσεως· ἐσκέπτετο ἴσως κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὅτι ὅταν ἤθελε τυπωθῆ ὁ λόγος του εἰς τὴν Ἐπίσημον Ἐφημερίδα ἠδύνατο εἰς τὸ περιθώριον τῶν τυπογραφικῶν δομιῶν νὰ προσθετῆ χωρὶς πολὺ νὰ ψευδῆται « αἰσθησις », « παρατεταμένα χειροκροτήματα », « εὐχὴ ». Ὅθεν ἄμα ἐπεκράτησε πάλιν ἡ ἠσυχία, βέβαιος πλέον ὢν περὶ τῆς ἐπιτυχίας καὶ ὑποκρινόμενος μεγαλοπρεπῆ γαλήνην ἤρχισε νὰ συνεχίζῃ τὸν λόγον του, ἄλλοτε μὲν καταδιβάζων τὴν πτησίαν του ὡς αἰχῆνες, ἄλλοτε δὲ μεταρσιούμενος εἰς ὑψηλὰς θεωρίας καὶ ἀναφῆρων τὸν Κικέρωνα.

Ἄλλ' ἐγὼ δὲν τὸν ἤκουον πλέον. Τὸ σκανδαλώδες θέαμα, τὸ ὁποῖον παρίστανεν ὁ πολιτικὸς ἐκείνος κυβιστητὴρ ὁ θυσιαζὼν τὰς αἰωνίας ἀρχὰς εἰς τὸ πρόσκαιρον αὐτοῦ συμφέρον, μοὶ ὑπέμνησε τὸ παράπηγμα τῶν παλαιστῶν τῆς πανηγύρεως. Ἡ κατάψυχρος ῥητορία τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐκείνου λόγου, ἐν ᾧ δὲν ἀντήχει οὔτε ἡ εὐλικρίεια οὔτε ἡ τιμιότης, μοὶ ὑπενθύμισε τὰς ἀπὸ στήθους ἐκμεμαθημένας γελοιοπραγίας τοῦ καταλευρωμένου γελωτοποιοῦ τῶν σχοινοδατῶν. Τὸ ἀλαζονικὸν ὕψος, τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει ὁ ρήτωρ, ἐν ᾧ ἔπιπτεν ἐπ' αὐτοῦ ἀληθῆς βροχὴ μουφῶν καὶ ὕβρεων, παραδόξως ὠμοίαζε πρὸς τὴν κτηνώδη ἀδιαφορίαν τοῦ ἐλευσίου ἐκείνου ὄνταριου θορυβωδῶς κολαφιζομένου. Αἱ εὐχαι φράσεις, αἱ πρὸ ὀλίγου εἶχον ἀκούσει ἀντηχούσας ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ βουλευτηρίου, μοὶ ἐφαίνοντο παράτονοι ὡς ἡ μουσικὴ τῆς πανηγύρεως. Ἡ λέξις ἐλευθερία ἐβρογχάλιζεν ὅπως τὸ μέγα τύμπανον, τὸ συμφέρον τοῦ δημοσίου καὶ ἡ σωτηρία τοῦ Κράτους συνεκρούοντο ἀνυποφόρως, ἀποδιδόντα ἦχον παρὰφωρον ὅμοιον πρὸς τὸν ἦχον τῶν κυμβάλων, ὅτε δὲ ὁ ἀστειὸς ἐκείνος ἔλαμνε λόγον περὶ τῆς φιλοπατρίας του, ἐνόμιζον ὅτι μοὶ ἔσχιζον τὰ αὐτὰ τὰ κλαρινέττα τοῦ παραπήγματος.

Μακρὸς θόρυβος μὲ ἐξήγειρεν ἀπὸ τοῦ βρεμβαμοῦ μου. Ὁ λόγος εἶχε τελειώσει, οἱ δὲ βουλευταὶ συναθροισθέντες ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ βήματος καὶ τῶν ἐδωλίων ἡμικυκλίῳ ἐνηθοσιωδῶς συνέχαιρον τὸν ρήτορα. Ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσῃ ἡ ψηφοφορία καὶ ἤδη περιεφρόνον αἱ κάλπαι· ἀλλ' ἦτο πλέον ἐκ τῶν προτέρων γνωστὸν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας καὶ τὰ ἀροχτήρια εἶχον ἤδη ἀρχίσει νὰ κενοῦνται.

Διερχόμενος διὰ τοῦ διαδρόμου, εἶδον γρατῖαν κυρίαν ἐνδεδυμένην εἰς τὰ μαῦρα καὶ ὑπὸ πολλοῦ κόσμου περιστοιχιζομένην ὠμοίαζε πρὸς γυναῖκα τῆς μεσαιῶς τάξεως, ἀνετον διάγουσαν τὸν βίον καὶ ἐφαίνετο λίαν περιχαρὴς. Ἐσταμάτησα τότε ἕνα ἐκ τῶν κομψομένων ἐκείνων νεανιῶν, οὓς συναντᾷ τις συνήθως εἰς τοὺς ὑπουργικοὺς προθα-

λάμους και τὸν ὁποῖον ἐγνώριζον ὀλίγον και τὸν ἠρώτησα τίς ἦτο ἡ κυρία ἐκείνη.

— Εἶναι ἡ μήτηρ τοῦ ῥήτορος, μοι ἀπεκρίθη μὲ προφανῆ συγκίνησιν ὑπαλλήλου. . . Πόσον θὰ εἶναι σήμερον ὑπερήφανος!

Ἐπερήφανος! . . . Ἡ γοαῖα μήτηρ, ἥτις ἔκλαιε πρὸ τοῦ παραπήματος τῆς πανηγύρεως δὲν ἦτο ἐκείνη ὑπερήφανος! . . . Ἐάν δὲ ἡ μήτηρ τῆς μελοῦσης ἐξοχότητος ἐσκέπτετο κάλλιον, θὰ ἀνεμνησθετο και αὐτὴ μετὰ πόθου τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ὁ υἱὸς τῆς ἦτο μικρὸς και ἐκυλιστο γυμνὸς εἰς τὰ γόνατά τῆς κρατῶν τὸν μικρὸν του πόδα διὰ τῆς χειρὸς! . . .

Ἄλλὰ . . . τὰ πάντα εἶναι σχετικὰ, μηδὲ τῆς ἐντροπῆς ἐξαιρουμένης.

[François Coppée].

Σ***

ΓΛΑΣΤΩΝ

Γεννηθεὶς τῷ 1809 ἐκ πατρὸς μὲν πλουσίου ἐμποροῦ τῆς Λίβερπουλ, ἐξ ἀρχαίου Σκωτικοῦ οἴκου ἔλκοντος τὸ γένος, ἐκ μητρὸς δὲ ἧς οἱ πρόγονοι ἀναβαίνουνσι κατ' εὐθείαν γραμμὴν μέχρι τοῦ Ροβέρτου Bruce συγγενεῦντες μετὰ Ἰακώβου Α' τῆς Σκωτίας και Ἐρρίκου Γ' τῆς Ἀγγλίας, ὁ Γλάστων ἐκπροσωπεῖ σήμερον τὸ ἀγγλίνου και ρωμαλεόν ἐκεῖνο γένος, εἰς ὃ ἀνήκουσιν ὁ λόρδος Βρούχαμ και ὁ ἱστορικὸς Robertson.

Ἐψηλὸς τὸ παράστημα, λεπτοφυῆς και διαπρεπὴς οὐ μόνον κατὰ τὸ παρελθόν ἀλλὰ και σήμερον ἔτι εἶνε ὡραίος κατὰ τε τὴν ὄψιν και τὸν χαρακτήρα. Τὸ εὐρὺ αὐτοῦ μέτωπον φέρει βαθείας τινὰς ρυτίδας. Οἱ μεγάλοι, σπιθηροσθόλοι, και λίαν θαυμαζόμενοι ὀφθαλμοὶ του ἐβυθίσθησαν ἐντὸς τῶν καρχῶν. Τὸ βλέμμα αὐτοῦ εἶνε σταθερὸν και ἔταστικόν, ἡ δὲ εὐθεία, τὸ σῶμα λεπτόν, εὐσταθὲς και ὑπεροπτικόν, αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἀραιαί, οἱ κρόταφοι γυμνοί, τὸ χροῖμα ὠχρόν. Ἐν γένει τὸ ἰσχυρὸν τοῦτο σύμπλεγμα ἔχει ἀνάγκην διαστολῆς τινος, χεῖρξαι μειδιάματος, ὅπως καταστῆ προσφιλές.

Τὸ ἤθερον και ἀβρόν του ἦθους καθ' οἷανδήποτε στιγμὴν δὲν εἶνε αἰ κύρια ἀρεταὶ τοῦ Γλάστωνος. Ἡ ἐπιτυχία ἀνέπτυξεν ἐν αὐτῷ τὸ προσὸν τῆς αὐθεντικότητος πολὺ πλέον ἢ ὅ,τι ἀπαιτεῖται εἰς συνταγματικὸν ἠγέτην κόμματος.

Βλέπει τις τὸν ἀκάματον παλαιστὴν ἀγωνιζόμενον ἀδιακόπως ἐν τῇ μεγάλῃ πολιτικῇ παλαίστρᾳ ἀπὸ ἡμίσεως ἡδὴ αἰῶνος, νικητὴν σήμερον κεκμηκότα, ἀλλὰ μηδὲθὼς ὑπὸ τοσοῦτων ἀγῶνων και τληκούτων ἔργων καταβαλλόμενον, πλήρη δὲ τοῦναντίον σθένους παρὰ τὸ λεπτοφυῆς αὐτοῦ ἐξωτερικόν. Παρατηρῶν τις αὐτὸν κεκυφότα ἐπὶ τοῦ ἐδωλίου του ἐν τῇ Βουλῇ, ἔχοντα τὰς κνήμας τεταμένας τοὺς βραχίονας ἐσταυρωμένους και τὸν πῖλον μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν, ἤθελε τὸν νομίσαι τέλειον, ἐξαντληθέντα και ἀπαυδικότα. Αἰφῶνης παρουσιάζεται ἐπιθεσίς τις, πα-

ρίσταται ἀνάγκη νὰ ὑπερασπισθῆ, τὴν δεῖνα ἀρχὴν, τὸ δεῖνα μέτρον, ἀπερ πρὸ πάντων θεωρεῖ προτιμητέα, και δι' ἐνὸς πηδήματος ἀνορθοῦται, ἀναλαμβάνει πάραυτα τὴν ἀμαίαν αὐτοῦ ἐλαστικότητα και ἀγορεύει διὰ τῆς καθαρᾶς, ἡχηρᾶς και δροσερᾶς ἐκείνης φωνῆς ἥτις οὔτε κόπον γνωρίζει, οὔτε ἔγνος ραθυμίας καταλείπει.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Γλάστωνος ἐκτελουμένη ἐργασία εἶνε ἀληθῶς ἀξιοθαύμαστος, δύναται δὲ τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀνέκαθεν ὑπῆρξε τὸ πάθος αὐτοῦ, καθότι, εἰσελθὼν εἰς τὸν κόσμον διὰ τῆς χρουσελεφαντίνης πύλης, δὲν καταναγκάσθη εἰμὴ ἐκ κλίσεως εἰς τὴν ἀκατάπαυστον αὐτὴν φιλοπονίαν.

Ὅμοιος πρὸς τὰς γενναιοδώρους ἐκείνας γαίας, αἵτινες ἐν τῇ ἐναλλαγῇ μόνῃ τῆς καλλιέργειας εὐρίσκουσι τὴν ἀνάπαυσιν χωρὶς ποτε νὰ μένωσι χέρσοι, ἀναζωογονεῖ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ μεταπίπτων ἀπὸ μιᾶς ἐργασίας εἰς ἄλλην ὅλως διάφορον.

Μετὰ τὰς κοπιωδαστέρας κοινοβουλευτικὰς συνόδους, βλέπομεν αὐτὸν, λέγει ὁ νεώτερος βιογράφος αὐτοῦ κ. Emerson, διερχόμενον τὴν Ἀγγλίαν και Σκωτίαν, και διαχέοντα παντοῦ τὸν εὐφραδῆ αὐτοῦ λόγον, ἡ παραδιδόμενον εἰς βαθείας ἐρεύνας ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς ἐλληνικῆς μυθολογίας και ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ.

Ἡ πνευματικὴ αὐτοῦ ἐνεργητικότης κατεδείχθη ἀπὸ τῆς τρυφερᾶς αὐτοῦ ἡλικίας. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐπιστήμιος φίλος τοῦ Κάννιγγος και συχνάκις ἀναμιγνυόμενος εἰς τοὺς πολιτικούς ἀγῶνας, ἠρέσκετο διαλεγόμενος αὐτῷ δεκαετῆ μολίς περὶ πολιτικῶν πραγμάτων.

Ἀποσταλεὶς εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦ Eton εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν κατέκτησεν ἐν αὐτῷ τάχιστα μεγίστην δημοτικότητα, διακριθεὶς ἐπὶ ἰκανότητι καθ' ἅπαντας τοὺς ἀγῶνας και ἀσκήσεις τοῦ σώματος, και διαπρέψας κατὰ τὰς κλασικὰς αὐτοῦ σπουδὰς.

Κατὰ τὸ ἔτος και τελευταῖον ἔτος τῆς ἐν τῷ εἰρημένῳ ἐκπαιδευτηρίῳ διαμονῆς αὐτοῦ συνέστησε τῇ βοηθείᾳ τινῶν συμμαθητῶν του περιοδικὸν σύγγραμμα «Τὰ ποικίλα τοῦ Eton» ἐπιγραφόμενον, οὗτινος ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἀκαματότερων συντακτῶν. Λατινικὰ και Ἀγγλικὰ ποιήματα, κλασικὴ φιλολογία, και διάφορα δοκίμια ἤσκησαν ἐναλλάξ τὸν κάλαμον αὐτοῦ και ἐπέτρεψαν εἰς τὴν νεαράν του φαντασίαν νὰ περιάψῃ τύπον τινὰ εἰς τὰ πρῶτα αὐτοῦ ὄνειρα.

«Εὐτυχὴς ἀρχὴ ἐν τῷ πολιτικῷ σῆματι, ἡ προσφορὰ ὑπουργείου τινὸς μάλιστα δὲ ἡ τοῦ πρωθυπουργικοῦ χαρτοφυλακίου, ἔγραψε δεκαοκταετῆς, εἶνε τὸ προσφιλέστερον τοῦ νέου ὄνειροπόλημα». Ἐλαθε δὲ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐμμελετήσῃ αὐτὸ καθ' ὅλας τὰς λεπτομερείας, διότι μόνον κατὰ τὸ 1867 ἀνήλθεν εἰς τὸ ἀνώτατον ἀξίωμα.

Εἰσελθὼν εἰς τὸ περίφημον Πανεπιστήμιον τῆς